

2

REFORMA

TIO ECCLESIAE CO
RONENSIS AC TO
TIVS BARCEN
SIS PROVIN
CIAE.

CVM PRAEFATIONE
PHILIPPI MELAN
THON.

VVITTEMBERGAE
ANNO. M. D. XLIII.

PHILIPPVS MELAN: S.D.

INDE vsq; ab initio postquā exorta sūt Imperia, gentes omnes inter se ferro grassatae sunt, & subinde mutationes Regnorum tristes & luctuosae factae sunt. Primū Babylonij, postea Assyrij, deinde Persae regnarunt. Hos secuti sunt Graeci, Deinde Romani, mox Parthi, deinde Sarraceni seu Arabum latrones, mox Turci procul ex Caucasi iugis educiti. Inter hos gentium tumultus, & inter has Regnorum ruinas, res ipsa ostendit, semper duriter quassatam esse Dei Ecclesiam, Nam vt bella & urbium excidia, fatales poenae sunt scelerum, idolo maniarum, libidinum, crudelitatum inter gentes, ita & Ecclesiae delicta puniunt. Sed illud est pijs diligenter considerandum. Cum bella pariter grassentur in impias gentes & Ecclesiam, Epicurei existimant inane nomen esse Ecclesiam dei, nec vllam partem generis humani, deo curae esse. Sed nos, qui testimonia de Ecclesia omnium temporum certo consilio dei tradita, inde vsq; ab initio in scriptis prophetis tenemus, discamus ex superioribus exemplis, deum semper reliquias sibi, vt ita dicam excerptas ex prophana multitudine seruasse & per has instaurasse & Ecclesiam, & doctrinam, Sicut in diluuiō seruauit familiam No-

hae, vt instaurandae Ecclesiae seminaria essent. Sic cum gens Iudaica abduceretur in Chaldeam, seruati Daniel, Zacharias & magna multitudo. Sed illud est deplorandum, non saepe vetus flos restituitur post illas insignes mutationes. Post diluuiū quanta humani generis imbecillitas, quanta terra deformitas secuta est. Ita post reductam gentem Iudaicam ex Chaldaea, nunquam splendor regni talis fuit, qualis fuit Dauidis aut Ezechiae tempore. Discamus ergo has regnorum mutationes, poenas esse peccatorum, nosq; ad poenitentiam & pietatem excitemus, vt deus mitiget poenas & nos inter suas reliquias seruet. Maxime vero hi, qui in tali dissipatione Ecclesias gubernant, hanc consolationē populo pponāt, ne existimēt prorsus abiectū esse a deo vniuersum genus humanum. Sed in his tantis malis portum aliquem prospiciant, cogitent exempla omnium temporum, & calamitatum causas, & Ecclesiam luctantem inter has arumnas, & cōfugiant ad vocem Euangelij, sciantq; ibi mansuram Ecclesiam, ibi deum adesse, exaudire, seruare reliquias & coetum aliquē, vbi manet vox Euangelij. Sicut Christus clare testatus est Ioh. xv. Si māseritis in me, & verba mea māserint in vobis, quidquid volueritis, petetis, & fiet vobis. Nec profec-

cto sanis mentibus vlla consolatio alia pro-
poni potest, in qua acquiescant, præter hanc
doctrinā, quæ ostendit hunc portum, videli-
cet Christum. Quid prodest polliceri Pan-
noniæ, quæ tot seculis pro nobis arma gessit,
mutuam & debitam defensionē? Quid pro-
dest recitare fatalia excidia omnium Impe-
riorum? quid prodest deplorare commu-
nem humani generis conditionem, quod
vniuersū morti & varijs fortunæ casibus
obnoxium est, vt dicitur in poemate:

Constat æterna positumq; lege est.

Vt constet genitū nihil. Hæc nō leuant
luctum, sed portus monstrandus est, quis
finis ærumnarum futurus sit, & an deo in
tantis miserijs cure simus, sicut ipse inquit:
Inuoca me in die tribulationis, & eripiam
te, & glorificabis me. Pie igitur & sapien-
ter faciunt aliquæ in Pannonijs Ecclesiæ,
quæ doctrinam curant repurgari, & vt po-
pulus in his miserijs consolationem firmā
audiat, & ne in his nomen Christi deleatur.
Nec vero dubitandū est, deum in ijs locis ali-
quas sibi reliquias, aliquos cœtus, aliqua stu-
dia, aliquas scholas seruaturum esse, vbi so-
nat vox Euangelij sublati Idolis, & recte
inuocatur deus, fiducia filij Mediatoris.
Quare p̄ij vbiq; dent operā, vt Ecclesijs suis
vera ratione consulant.

OMNIBVS PIIS LECTO-
RIBVS GRATIA ET
PAX CHRISTI
MULTIPLI-
CETVR.

Q Vātis errorum tenebris hæcte-
nus per antichristum inuoluta
fuerit christiana religio, & quā
grauibus traditionibus hominū op-
pressum fuerit salutare præceptū Dei,
præter infelicem multorum experiē-
tiam, varijs doctissimorum uirorum
scriptis abundē testatum est, ac tanta
librorum copia omnibus penē orbis
angulis obtrusum, ut nemo posthac
excusationem inscitiae suæ possit præ-
texere, nisi qui obturauerit aures suas
& occluserit oculos suos, ac prorsus
noluerit intelligere, ut bene ageret.
Quod sanē malum obstinata quadam
opinione plerisq; accidit, dum respici-
unt consuetudinem, multitudinē aut
impiam potestatem, & per socordiam
incerti futurorū, præsentem fortunam
potius amplectantur: Minime autem

A iij curant

curāt, ut primò diuersam partem audi-
diant, causam cognoscāt & intelligāt,
ut postea rectius de ipso negotio iudicent,
præsertim cum sciant à Christo prædicta tot
scandala humanarū traditionum, tanta signa & prodigia ambicio-
sorum hypocritarum, ut in erro-
rē inducātur (si fieri possit) etiam electi.
Sed impijs blasphemijs calumniantes
ueritatē Dei, seducūt animos simplicium:
& quo maiorem criminatōnibus suis apud
imperitos conciliēt auctoritatem, omnia sub
nomine patrum & ecclesiæ agunt. Quanquam
ne nos quidem à sanctorum patrum institutis
in ulla re dissensisse possunt arguere
si modò intelligāt primos patres Apostolos,
qui per euangelium Christi genuerunt nos
in fide: & non posteriores apostatas,
qui ab illorum doctrina, atq; ipsius ueræ
ecclesiæ ordinatione turpiter seducti
defecerunt, et propria scientia inflati,
nullo pietatis zelo, sed tantum spe
lucris peregrinos cultus, ac formas
cerimoniarum etiā gentibus ridendas,
in ecclesiā sine uerbo dei

bo dei inuexerunt. Quæ perversa
temeritas pseudoprophetarū usq; adeo
inualuit, ut nisi Deus per scripturam
uerbum suum sacratissimum diffudisset
in orbem, actum hucusq; fuisset de
religione. Quod cum pro nostra
mendacitate accuratius animaduertemus,
& emporium Coronense in ultimis
partibus ecclesiæ occidentalis constitutum,
assidue frequentari uideamus à
Græcis, Bulgaris, Moldauis & Valachis
transalpinis, ac alijs orientali ecclesiæ
subiectis populis, qui tum multitudi-
ne altarium & simulachrorum, tum
etiam ineptis quibusdā ceremonijs
vehementer offenduntur, & uarijs
disputationibus de religione pertinaciter
nos oppugnant, adeo ut sepe quorundam
animos à ueritate seducāt, & suis
contentionibus ea, quæ compertissima
sunt, apud simplices in dubiū uocent:
ne fides Christiana, propter nostras
consuetudines male audiat apud eos,
qui suos qualescunq; ritus synceriores
gloriantur, ac cæteris insolenter antepo-
nunt, in quibusdam leuioribus cedere
coacti

coacti sumus propter conscientiam.
Tametsi præter has et alias iustissimas
causas, in tam præsentibus periculis
temporum minime expectandos duxi-
mus quosdam nimium secure dormi-
tantes cum fatuis uirginibus, qui pro
cul dubio frustra quærent oleum post
quam clausa fuerit ianua; Sed remota
omni ambitione, spretis imperiorum
obtreccionibus, respectu solius ho-
noris ac timoris Dei, per gratiam eius
effecimus, ut status religionis apud
nos per uarias superstitiones corrup-
tissimus, redigeretur in formam bo-
nis ingenijs non aspernandam. Qua
quidem in re diligentissime cautum est,
ne quid noui sine testimonio scriptu-
rarum, aut exemplo clarissimarum ur-
bium in ulla parte susceperetur: neue
in ijs, quæ sunt ad salutem necessaria,
& habent manifestum mandatū Dei,
aliqua committeretur negligētia. Ac
ne offendantur quorundam ingenia,
cum ab osoribus ueritatis hæc omnia
interpretari audiunt in deteriore par-
te, uisum est, palam rationem redde-
re ordina

re ordinationis ecclesiarum nostrarū,
sperantes futurum, ut & cæteri piete-
tis studiosi, cognita ueritate, aliquam
ex his capiant consolationē: cum præ-
sertim intelligant, quod nō agitur ne-
gotium de acquirendis, perituris facul-
tatibus, aut similibus curis huius secu-
li: sed de salute, aut æterna perditione
animarum. Dominus excitet spiritus
electorum suorum & extrudat opera-
rios suos in messē suam. Amen.

DE DOCTRINA.

Quoniam præcipua pars religio-
nis uersatur circa doctrinā, do-
ctrina autem constare debet ex uerbo
Dei, prima cura fuit, ut per comunē
ecclesiarum totius prouinciæ uisitatio-
nem, ministrorum eruditio explorare-
tur: & qui ad docendum non proba-
rentur idonei, ab ecclesiasticis officijs
in posterum abstinere: ne ipsorum
ruditate & inertia populus neglectus,
à uera pietate ad pristinas sordes rela-
beretur, Satis enim omnibus constat,
A v quā

quàm horrenda naufragia in ecclesiã
Dei sint inueſta, per eiſmodi mini-
ſtros, qui omnis Chriſtianæ doctrinæ
expertes, fiducia ſolius ordinationis
intruſerunt ſe paſſim eccleſijs, in qui-
bus præter cauponationem nihil boni
unquã exercuerunt. Proſpiciant itaq;
poſthac omnes, qui officiũ docendi
& ſacramentorum adminiſtrandorũ
ſuſtinent, ut bonis ac probatis autori-
bus, & certiore ſcripturarum cogniti-
one ſint inſtructi; nec tãtum dicendo,
ſed etiam honeſte uiuendo & facien-
do doceant; & cum militent Deo, non
implicent ſe negotijs ſecularibus, qui-
bus ſuffocatur & infrugiſerum reddi-
tur uerbum Dei; ſed potius curent ſa-
lutem publicã, ad quod munus nõ ig-
norant ſe eſſe uocatos.

Rationẽ docendi cuiquam præſcri-
bere, non eſt noſtri inſtituti, ſed illam
ex bonorũ autorum monumentis cen-
ſemus petendam, ac obſeruandum in
concionibus, ut poſt textum euange-
liorũ adiungatur ſimplex ac pura lo-
corũ interpretatio; Sic tamen, ut præ-
ter ma

ter manifeſtam ſcripturam & certissi-
mum uerbum Dei concionantes nihil
admiſceant de ſuis, aut aliorũ opinio-
nibus: Nec prætermiſſis maximis &
ad ſalutem neceſſarijs mandatis Dei,
populo tam imperioſe inculcẽt, quid
iſſis bene placeat, aut bonum & utile
uideatur, etiam ſi non ſit ex Deo. Opi-
niones enim neminem ſaluabunt, mã
datum uero Dei eſt uita æterna. Idcir-
co nullus miniſtrorum fretus ingenis
ta loquacitate impræmeditatus acce-
dat ad concionandũ, & tempus inuti-
libus nugis conſumat, ut tantum ſatis
faciat conſuetudini, & uideatur ali-
quid feciſſe, cum nihil fructũ dignum
præſtiterit. Docentem præterea tem-
perare conueniet à ſcurrilitate & mor-
dacibus inuectiuis, quibus auditorum
animi uehementer alienantur, & ſape
cum oratore argumentum orationis
reſpuunt. Eam ob rem ſcopus concio-
nanti propoſitus eſſe debet, ut appoſi-
te dicendo perſuadeat, quod abſq; au-
ditorum beneuolenriã non facile obti-
nebitur. Cætera pro ſe quiſq; diligẽs
ac fide

ac fidelis pastor hac in parte emenda-
bit.

DE BAPTISMATE.

Quod ad sacramentum baptisma-
tis attinet, ordinationem VVittenber-
gensem secuti, propter astantes testes
idiomate uernaculo pueros baptiza-
mus, remotis tamē quibusdam super-
stitionibus ad substantiam illius sacra-
menti nihil pertinentibus, cum sint in-
uenta hominum inutilia: & uerba pre-
cationum sine adhibitis istiusmodi re-
bus in fide pronunciata, tantundē effi-
ciunt. Infantes autem, quos constat
tempore necessitatis ab obstetrice le-
gitime baptizatos, ex omnium ecclesi-
asticorum scriptorum sententia, con-
stituimus minime ap̄ius rebaptizan-
dos, quoniam sacramentis nihil acce-
dit neq; decedit, ex qualitate personæ
ministrantis. Quin et Canones præci-
piunt, non reiterandum esse baptisma
etiā quod à laico aut pagano mini-
stratur. Nec reiterandum baptisma,
quod in fide sanctæ trinitatis ab heretici-

ticis, schismaticis & facinorosis præsta-
tur. Item rebaptizare hereticum homi-
nē, qui hæc sanctæ trinitatis signa sus-
ceperit, quæ christiana tradidit disci-
plina, omnino peccatum est: rebaptiza-
re autem catholicum, immanissimum
scelus. Quapropter neq; infantes neq;
Valachi semel rite baptizati, sūt rebap-
tizandi, quemadmodum neq; circumci-
sionem licebat iterari. Verum etiā si
circa pueros baptizatos & ecclesiæ præ-
sentatos minister orationibus consue-
tis utatur, tamen ab exorcismo prorsus
abstinere debet. Nam cum infans
per baptismum in necessitate (ut iam
dictum est) legitime collatum, acceperit
spiritum sanctum, nullus spiritus
immundus restat ab eo expellendus.
In profelytis deniq; adultis testes alie-
nos non requirimus: quoniam prius ru-
dimentis catechismi instructi, ore pro-
prio fidē in baptismo debent confi-
teri. Porro cū ceremoniæ cōsecratiōis
præter uarios abusus nihil conferant
aquæ baptismatis, nec per eas descen-
dat in creaturam irrationalem & ina-
nimatam

nimatam uirtus spiritus facti, aquam
consecratam à non consecrata nulla
uirtute differre cognoscimus, ubi nō
abhibetur in uñm: sed cum iuxta or-
dinationem Christi accedit uerbū ad
elementum, tunc fit sacramentum.

DE MISSA PRIVATA.

Quid de Missa priuata sit sentien-
dum, clarissimorum uirorum scriptis
iam olim lucidissime est explicatum,
quorum autoritas si nondū alicui fa-
tisfecit, scimus quod & nostræ propo-
sitiones parum sint profuturæ: prop-
ter aliquos tamē, qui uero pietatis ze-
lo gloriam Christi querunt, nihil præ-
termittere uoluimus. Ac primum ex
uerbo Dei agnoscimus & confitemur
quod institutioni cœnæ domini indig-
nissimum sit, ubi minister in Missa pri-
uata, nullis alijs participantibus, præ-
ter desiderium suum ex consuetudine
sibi soli sumit ac retinet, quod pluri-
bus porrigi conueniebat: quemadmo-
dum uerba Christi manifeste testan-
tur,

tur, Accipite, diuidite inter uos. Item
Bibite ex hoc omnes. Et sicut Chris-
tus minime baptisauit semetipsum,
sed ab alio baptisatus est: ita minister
non sibi soli, sed alijs ministrare sacra-
mentum debet. Cum autem quæstus
& sustentationis gratia in ordine ui-
cis suæ etiam cum fastidio sibi sumit,
sequitur consuetudinem sine testimo-
nio sacræ scripturæ introductam, per
quam irritum facit præceptum Chris-
ti, qui hanc Cœnam instituit pro plu-
ribus, maxime esurientibus & sitienti-
bus iustitiam & remissionem peccato-
rum. Nam qui nauseat super cibo illo
si sumpserit, iudicium sibi manducat
& bibit. Cæterum cum per doctrinā
satana Cœnam domini sinxerint esse
sacrificium & opus bonum, quod ap-
plicatum pro alijs ementibus, merea-
tur remissionem culpæ & pœnæ, & a-
pud Deum omnia possit, abominabi-
lis impietas fuit, & prophanatio testa-
menti Christi: in quo nihil illi præsta-
mus, qui bonorum nostrorum non in-
diget, sed ab ipso summum bonum in-
remissi

remissionem peccatorum per fidē accipimus. Ne igitur pestis istius absurdisimae opinionis apud nos locum haberet, omnis opera est adhibita. ut Missa secundum institutionem Christi in legitimam & ab Apostolis obseruatā formam restitueretur, ne promissionibus oblitteratis, & fide sacramenti extincta, per hypocritarum opus operatum turpissimae nundinationes exercerentur. Siquidem ut nemo ex spectaculo baptismatis particeps illius fieri, aut pro alijs baptisari potest, ita neque coena ab uno comedente percepta circumstantes spectatores potest saturos reddere, sed cuiuslibet opus est proprio cibo, &c.

DE MISSA PVBLICA.

In celebratione Missae (quātum fieri potuit) secuti sumus ritum in euāgelicis ecclesijs usitatum, neque ab illis temere declinandū iudicauimus, ne in singulis locis extarent diuersae ordinationes, sicut hactenus cōtigīt, licet Christianae concordiae uix quicquid fuerit magis cō-

gis contrarium. Vnus enim Christus unus spiritus, unū baptisma, unus pater omnium Deus. Et quoniam omnes de uno pane, & de uno calice participare debent, exemplo antiquitatis hoc mysterium uno die minime censemus repetendū: sed una publica Missa semel in die ecclesiae quamuis numerosae sufficiat. Quod si diuersitas linguarum obstiterit (quoniam proprio cuiusque nationis idiomate uerba Christi sunt, praeferenda) nihil prohibet pro numero linguarum, aut distantia locorum singulas missas celebrari. Sin autē defuerint communicantes, nullam missam priuatā ullo modo permittimus celebrandam, propter horrendos abusus, quos per suos ministros callide nobis obtrusit satanas, de quibus in aliorum scriptis copiosissime est tractatum. Ceterum in Missa peragenda (praeter impium Canonem & superstitiosas quasdam gesticulationes) cōsuetis cātionibus de tempore utimur, neque in ijs quae primitiua seruauit ecclesia quicquā mutamus: nisi quod post

Epistolam interdum adhibemus can-
tiones germanicas, interdum uero ali-
as consuetas, si non repugnent scriptu-
ra. Loco Epistolæ aut Euangelij inte-
grum caput Noui testamenti ad po-
pulum legitur: deinde Symbolum fi-
dei canitur lingua nostra, quandoq;
etiam latina. Post præfationem cum
suo cantico, præmissa breui cōmemo-
ratione mortis domini & oratione do-
minica, minister uersus ad populum
uerba testamenti è scripto lingua uer-
nacula super particulas panis iuxta
numerus participantium præparatas,
mox etiam super calicē & uinum, cla-
rissima uoce pronunciat. Nam pridie
illius diei, qua Coena domini peragen-
da est, aut eo ipso die communicaturi
se se ministro indicant, ut pro numero
illorum sciat adhibere panem et uinū.
Post consecrationem chorus incipit.
Iesus Christus nostra salus, & similes
cantiones uulgares, quas eousq; conti-
nuat, donec omnes participantes fue-
rint per ministros expediti, quorum
unus stans in dextra parte altaris, cor-
pus

pus porrigit, alter in sinistra ex ordi-
ne ministrat sanguinem (licet paucio-
ribus ad communicationem acceden-
tibus etiā unus minister sufficiat) Hæc
omnia cum gratiarum actione & be-
nedictione populi finiuntur.

DE RELIQVIS CERIMONIIS.

Vbi uero tempore consueto defue-
rint cōmunicantes, nullum officium
Missæ peragitur, sed loco illius primū
canitur psalmus germanicus: hinc
post collectam additur aliqua pia Se-
quentia uel Tractus, cum lectione uni-
us capituli ex nouo testamēto, ac Sym-
bolo fidei & oratione dominica: post
quam continuatur pro diuersis neces-
sitatibus suffragia, explosis tamē sem-
per & ubiq; creaturarū inuocatiōibus,
quibus beneficium Christi nō medio-
criter est obscuratum. Vnus enim De-
us, unus mediator Dei & hominum,
homo Christus Iesus, qui dedit semet-
ipsum precium redemptionis pro om-
nibus. In cæteris autē officijs hoc mo-
do

B ij

do est ordinatum, ut cum uideamus
multiplicationem psalmorum ac alia-
rum cantionum matutinarum ab ig-
nauis ministris cum summo fastidio
infructuose deblaterari: nec arces, in
quibus per prouinciam tēpla sunt cō-
stituta, hisce periculosis temporibus
& uicinitate uariorum inimicorū, tu-
tum sit in tenebris reserare, officiū ma-
tutinum translatum est in tempus au-
roræ, in quo post uernaculas cantio-
nes & litánias, post ordinatos matuti-
nos psalmos, lectiones & respōsoria ca-
nitur Symbolū Athanasij, ac deinde
germanicū canticum Te Deum lauda-
mus: mox etiam Veni sancte spiritus,
cui succedit publica contio. Prandio
peracto iterum habetur contio in die-
bus festis, antecedente & subsequente
aliqua cantione uulgari. Cæteris ue-
ro diebus per septimanam ante auro-
ram præmissa cantiuncula sit concio
familiaris pro institutione iuuentutis
quæ clauditur cantione alicuius psal-
mi uel decem præceptorum. Hic fini-
tis duo uel tres psalmi per ordinē psal-
terij

terij quotidie decantantur, quos sequi-
tur Responsorium de tempore cum
Col lecta &c. Post hæc publice præle-
gitur caput ueteris testamenti cū suc-
cineta interpretatione, in cuius sine
rursus canitur à populo psalmus ali-
quis germanicus. In uespertinis preci-
bus nihil penitus est immutatum, præ-
ter quod quintus psalmus ad ædifica-
tionem ecclesiæ canitur lingua uulga-
ri. Peractis omnibus, puellulæ schola-
sticæ aut aliquas cantiunculas in tem-
plo decantant, aut quæstiones de præ-
cipuis partibus catechismi mutuo pro-
ponūt, & ad instructionem auditorū
explicant. Interdum etiam aliquis mi-
nistrorum rudimenta catechismi iu-
uentuti pronunciat. Qualiter autem
ceteri ritus iuxta uices temporum an-
ni nobis obseruentur, è scriptis aliorū
cuilibet licebit apertius cognoscere.

DE CVRA AEGROTORVM.

Auditores in concionibus sedulo
sunt per ministros admonendi,
ut sani

ut sani frequentius accedant ad participationem mensæ domini, nec ut aliis, semper expectent finem. Quadragesime, in quo sine pietatis affectu tumultuose omnes, quo tantum satisfaciant consuetudini, concurrunt: quod satis arguit eos non diiudicare corpus domini. Quod si alicui permissu Dei superuenerit iusta necessitas, etiam separatim in ædibus priuatis porrigi debet testamentum Christi, quia necessitas non habet legem. Cum autem certum sit, dignitatem sacramentorum obscurari, ubi leuiiores ceremoniæ eadem obseruationis necessitate proponuntur, quæ utique nec facientes iuuant, neque omittentibus nocent: statutum est, ut minister sine lucernis, strepitu cimbali & habitu imperitos ad idololatricam prouocante, comitantibusque qui prouocauerunt, cum pane & calice se conferat ad ædes ægroti, ibique post consuetam consolationem more legitimo uerba consecrationis super panem & uinum palam pronunciet, & ægroto prurumq; ministret; nec inanem monstrationem

strationem panis, infirmo credat pro futuram, ubi res ipsa desideratur. Huiusmodi forma consecrationis etiam utimur, cum unus aut alter ex iusta causa communi participationi interesse non possunt, saltem obseruetur, ut pro numero participantium uinum fundatur in calicem, &c. Si quid obstiterit, quo minus ægrotus sacramentum percipere possit, à consecratione quidem abstinendum, uerbo autem Dei consolandus est & confortandus in fide. Nolumus insuper, ut minister prætermittis uerbis testamenti amplius utatur particulis iam olim in angulum contra institutionem Christi repositis. Nam sicut in sacramentis nullus effectus sequitur, ubi desunt uerba, ita uerba nihil efficiunt, quoties res ipsa non existit in usu. Proinde non uidebatur tolerandum, ut ex superstitione maiorum eiusmodi particulae, post inutilem consecrationem, ad impietatem & scandalum uspiam reponerentur, & illis aliis cultus exhiberetur. Siquidem
B unj

Christus dixit, Accipite, edite, &c. et
nō dixit: Saponite, ocludite ac deam-
bulatum circumferte. Scimus autem
quod uerba testamenti, simul & bap-
tismatis, ac absolutionis quādoque
& ubicūq; debite pronuntiata plenif-
simam uim habent, cū usus legitimus
accedit.

DE ABSOLUTIONE.

Potestatem clauū à Christo chri-
stianis relictam, ex euangelica ue-
ritate nemini est obscurum, sed quod
illa ad paucos, & eos plerūq; indoctis-
simos fuit contracta, uarios errores in
ecclesia peperit, dum confessores isti
nonnunquam participantes cum furi-
bus & prædonibus per absolutionem
indiscriminatim se remittere iactaue-
runt debita quorumuis debitoribus,
quod non est uerisimile: Quoniam pec-
catum non remittitur, nisi restituatur
ablatum, nec iniuria remitti potest ab
alio, quā qui illam passus est: quem
admodum Christus præcipit. Recon-
ciliare fratri tuo, qui habet aliquid ad-
uersum te: quo placato, nihil opus est
ulteriore

ulteriore absolutione ab eodem crimi-
ne: Nam si duo consenserint super ter-
ram, de omni re quācumq; petierint,
fiet illis à patre qui est in cœlis. At si
quis contra Deum deliquerit, & con-
fiteatur aduersum se iniustitiam suam
domino, & si plenissime remissæ sunt
iniquitates peccatorū illius, haud inco-
gruum erit, conscientia grauātū quo-
uis tempore aut loco sacris consolatio-
nibus subleuari, quod profecto ab in-
sulis & scripturarum ignaris fieri nō
potest, quamuis isti uehementius ur-
geant hoc genus priuatæ confessionis
quā ullum grauissimū præceptum
Dei. Verum cum nulli hominum lici-
tum sit, aliquid tanquam ad salutē ne-
cessariū in ecclesia statuere extra uer-
bum Dei, & probatissimorum scripto-
rum testimonio constat, cōfessionem
auricularem nō esse ex Deo, sed ex ho-
minibus, æquius cum illa fuerat agen-
dum, nec necessariō semper alliganda
communicationi, ubi promiscue plu-
rimi simul confluentes, sine ulla insus-
tione præcipitater absoluuntur. Cæ

terum cū ibi de sua fide explorari, & in doctrina christiana institui debeāt imperiti, ministrorum erit, errantes docere, respondere sciscitantibus, ac rudiores examinare: quoniam docentem loqui oportet, discipulum uero auscultare: quod in hac parte prapostere semper fuit inuersum. Visum est igitur, ut ministri in scripturis non exercitati, nec ad prædicandum idonei, nunquam posthac ad confessionem audiendam admittantur, præsertim quod in confessore non inferior cognitio scripturarum requiritur, quam in concionatore. Concionator enim argumentum notum ac diligenter meditatum simpliciter proponit: Confessorem autem uarias & inauditas difficultates ex improviso propositas, infinitis rationibus ac testimonijs oportet dissoluere. Quod plerique parum aduertentes, leuissimum consolandarum conscientiarum officium putauerunt, & ad ineptissimos quosque ac prophanissimos ministros reiecerunt: Unde præter graues discordias tam pestifera

fera zizania seminata, tot scādala sūt exorta, ut linguis hominum enumerari uix queant.

DE EXCOMMUNICATIONE.

Quandoquidē autoritate clauū insolentius abusi sunt quidam pastores ecclesiarum, dum nonnunquam excludendos inconsiderate admiserunt, & ex causis leuissimis ac sine pudore uix recensendis à communione prohibuerunt pauperes & innoxios: consultius uisum est, ut in posterum nullus à communione arceatur nisi ex causis à diuino Paulo 1. Cor. v. & alibi enumeratis ita tamen, ut huic spiritali poenæ nulla poena civilis per ecclesiæ ministros admisceatur. Nec uero solius pastoris arbitrio, sed potius ecclesiæ suffragijs excommunicari quis debet, iuxta ordinē à Christo nobis traditum, Math. xviij. ut, si frater qui crimē admisit, primo priuati, secūdo adhibitis testibus, postremo etiā corā ecclesia admonitis resipiscere

respicere neglexerit, per publicum
ecclesiæ ministrum consensu multitu-
dinis proclametur excommunicatus,
& deuitetur à cæteris tanquam ethnî-
cus & publicanus, donec redierit ad
meliorē frugē, & corā ecclesia rursus
publice fuerit absolutus. Porro qui spi-
ritū Dei nō habent, & præceptis eius
propria tyrannide cōtumaciter aduer-
santur, nunquam possunt autoritate
solius uocationis quemlibet ligare uel
soluere. Qui enim iustificat impium,
& qui condemnat innocentē, abomis-
natio Dei sunt ambo. Pro. xvij, Cas-
uendum igitur, ac circumspectius hac
in parte agendum, quō per fragilitatē
uel errorem semel aut iterum lapsi, in
super & obstinatus in peccatis perse-
uerantes, antequam rite sunt admoni-
ti, nequaquam excommunicentur, ut neque
præcipitanter & inuidiose per excom-
municationem quæramus uindictam
& incaute maledicamus benedictis,
ac nobis ipsis cumulemus maledictio-
nem. Nec etiā cuius cito manus im-
ponamus, ut posthabitis fratribus læ-
sis ac

sis ac nondū reconciliatis, remittamus
debita debitoribus alienis, atque cōmu-
cemus peccatis illorum in nostrā per-
ditionem.

DE VOCATIONE.

Postquam ecclesiastica ordinatio
coepta est reformari, prospiciendū cu-
rauimus, ut in futurum ubique seruen-
tur idonei ministri, sine quorum ope-
ra religionis administratio cōstare nō
potest. Quisquis igitur moribus &
eruditione primum non fuerit proba-
tus, nec post probationē ex iustis cau-
sis legitime uocatus, nunquam posthac ex
nostratibus ordinetur, neque ad consue-
tum ministerium ecclesiæ suscipiatur.
Nam iuxta sententiā Pauli, Diaconi
primum probentur, postea ministrēt.
Itaque nullus amplius proprio impulsu
cursitet ad ambiēdam ordinationem,
& ineptissimus rediens obtrudat se ec-
clesiis, & gloriatur uocatū. Nam eius-
modi inutiles & scādolosos ministros
qui abutuntur nomine uocationis ad
destruendum potius quam ad ædifi-
candū

candum, penitus reſcimus. Contumaces uero, & obtreſtatores euangelicæ ueritatis, qui ſimiles argentario illo Ephesio curâ ſuſtentationis nō religionis gerūt, & propter quæſtū factioſas ſeditiones contra manifeſtam doctrinam Chriſti mouent, Quicq; miſſam priuatam pro pecuniâ ubicunq; locorum celebrare non uerentur, neq; ſuſcipiantur ad eccleſiaſticum miniſterium, neq; ſuſcepti retineantur. Satiſ eſt enim paucorum uentres negligere quā multorum animas à ueritate ſeduci. Qui uero ſuis officijs recte funguntur, illis à ſuis parochis conſtitutū erit certum ac iuſtum ſtipendium, cū habitationibus ad neceſſitatē eorū nō minus commodis, quā antehac habuerunt. Nec erit conueniens, ut parochi miniſtros eccleſiæ utiles priuata uolūtate propter uaniſſimas cauſas à uocatione repellant, & inſtar ſtabulariorū quotannis mutant. Imo ne ipſi quidē paſtores poſt confirmationem qua ſe priori uocationi obſtrinxerunt, aliam præbendam ſupra aliam ſibi cumulet, cum

cum non modo pluribus officijs ſoli ſufficere poſſint, uerum euidens argumentum præbeāt auariciæ radicis omnium malorum, quæ a cognitione ueritatis longiſſime abducit, nec habet partem in regno Dei.

DE OFFICIIS MINISTRORVM.

Quod autem officium illorum futurum ſit, ex obſeruatione cerimoniarū cuiuſlibet eccleſiæ facile conſtabit. Hoc tamen deinceps cōmune erit omnibus ubicunq; in prouincia conſtitutis, ut parochus ipſe ſingulis diebus, feſtis concionetur, & attendat ac ſcia quid & quomodo cæteris diebus, etiā ipſo abſente in templo geratur. Non enim poteſt eſſe paſtoris excuſatio, ſi Lupus oues comedit, & paſtor nescit. Miniſter uero per ſeptimam in officio auroræ poſt conſuetas vulgares cantiones lectionem unius Capituli, ſecundum ordinem Noui teſtamēti populo publice prælegat, & in

& insigniores locos illius textus ad
utilitatem auditorum interpretetur:
nec quisq̃ excuset uoluntariam cessati
onem paucitate auditorum. Catechis
mus insuper quatuor temporibus an
ni, loco prædicti capituli iuuentuti bre
uiter declaretur, una quidem & eadē
formula, ne frequens mutatio uerbo
rū & interpretationis pueros ab edifi
cando remoretur. In summo autem
officio, ubi nulli præsto sunt commu
nicantes, ministri cum scholasticis psal
mos aliquot latinos exercendæ iuuen
tutis gratia decantabunt, quibus acce
dent consueta suffragia, pro regibus,
concordia ecclesie, pro peccatis & pro
pace. Cæterū cū per hanc ordinationē
satis uideatur remissum, ut in tanta pe
nuria eruditorum parochi pro pluri
bus unicum in pagis sustentent mini
strum: ne quis calumniatur nos tantū
grauamina abieciisse, placuit ut in op
pidis & maioribus pagis ex pristino
iure duo officia quotidie peragantur.
Quod si quis parochorum officiū suū
præstare noluerit, aut non potuerit,
1000

loco suo alterū ministrū cōducatur. Sin
autē idoneos ministros quarere neg
lexerit, oblatosue repudiauerit, aut in
uenire, seu per tenuitatem prouentū
seruare non poterit, totum onus eccle
siasticæ functionis recidet in ipsum.
Neq̃ enim religioni cōsentaneum ui
detur, ut cōgregationes fidelium quo
uis modo debita fraudetur institutiōe

DE SCHOLIS.

Quēadmodum in hortorum cultu
requiritur assidua plantatio arbuscu
larum, ut antiquis deficientibus subin
de in locum succedant recentiores. Sic
ad cōseruationem religionis maiores
nostri in primis necessariam iudicaue
runt institutionem iuuentutis, quæ ad
communem rerum publ. utilitatē edu
cata, ecclesiæ ministerijs rite præesse
possit. Ideoque publicis impensis scho
las passim constituerunt, quæ hacten⁹
iniuria turbulentissimorum temporū,
et negligentia inimicorum pietatis de
solatæ pene conciderunt. Ne itaque id
malum apud nos latius serperet, quates

nus fieri potuit diligenter prouisum
est studiosę iuuetuti, ut in ciuitate præ
ter ceteros a maioribus aut nunc pri
mum ordinatos præceptores qui pu
blicis stipendijs contenti, omne genus
disciplinarum gratis docent, seruetur
& alij lectores idonei, qui studia pieta
tis & liberales artes in vtraq; lingua
continuo profiteantur. Ad cuius rei
foeliciorem successum nunc quoq; post
quam multiplicatus est numerus stu
diosorum, monasterium vnum trans
mutatum est in publicum lectoriũ &
scholam paruulorũ. His accedit, quod
in omnibus locis prouincię ludı literarij
structura, rectoribus & stipendijs in de
bita formam sunt restituti. Quod ex
emplum vtinam & alij quamplurimi
perpenderent, & in tempore imitandũ
curarent, ne patria nostra inter medi
os hostes gratia Dei non incultissima,
per incuriam magistratuum, ad quos
hoc officium pertinet, breui degene
ret in impiam barbariem. Quod ne ali
quando contingat, omnibus modis suc
currẽdum fuit: ac ne quicquam admi
niculorũ

niculorum religioni conseruande, de
esset, etiam constructa est pro necessi
tate studiosorum publica bibliotheca,
omnigenis bonis autoribus, theologis
medicis, iurecõsultis ac cæteris politio
ribus pro nostra mediocritate referta.

DE PAUPERIBVS.

Cum ex Deuteronomio constet, non
defuturos pauperes de medio terræ,
quorum inopiã nostra benedictione
subleuandam Deus præcepit. Et Pro
pheta beatum appellat eum, qui intel
ligit super egenum & pauperem &c.
Insuper & Christus in euangelio toti
es inculcat misericordiaũ, per quam
adeo firmiter se nobis obstrinxit, ut ta
lem sine dubio ipsum simus expertus
ri, quales nos gesserimus erga paupe
res, quos suo loco nobis in terris reli
quit. Quicquid enim bonis his feceris
mus, ille sibi acceptum vendicat ei glo
riatur, & centuplum se repensurũ pro
mittit in tempore hoc, & in seculo vẽ
turo vitam aeternam. Alienum à pro
fessione nostra uisum est, ut iuxta con

suetudinem patrum, homines morbo
senio, aut paupertate confecti, in frigo
re, pluuia & aestu per biuia prostrati,
& stipem cum gemitu emendicare cu
pientes, inhumaniter negligenterur.
Sed illis ultra consuetam aliorum pau
perum in tribus hospitalibus sustenta
tionem publice prospectum est in ci
uitate, vt omnes habeant tolerabilem
victum. Ad quod pietatis opus exe
quendum, electi sunt duo prouidi &
constantes uiri e senatu, ac duo ex cen
tum uiris, qui singulis septimanis secu
dum facultates prouentuum nostrati
bus pauperibus necessaria distribuunt.
Ceterum cum priuatorum largitio
nes in tanta rerum penuria non suffi
ciant, ad eam dispensationem transla
tum est, quicquid inutiliter in res non
necessarias prius est erogatum. Ac si
verum fateri uolumus, commodius ef
fet omnibus rebus pub. ut prouentus
inutilium fraternitatum, & impiarum
foundationum, item stulta legata quo
rundam testamentorum, nonnullas eti
am uacuorum monasteriorum posses
siones

siones, cum impensis opificum ad me
ridianas caecorum lucernas inaniter pro
fusis, aut si quid usquam extat simile,
ad eiusmodi sustentationem pauperum
conuerterent; quoniam foeneratur Deo,
qui miseretur pauperis & retributio
nem eius compensabit ei. Pro. xix.

DE PVPILLIS.

Post prouisionem pauperum, proxi
ma cura debetur pupillis, quos Deus
in pluribus locis ueteris testamenti di
ligentissime commendat magistratis
bus, & sese illorum iudicem ac protecto
rem pollicetur futurum. Cum autem
compertum sit, in bonis pupillorum
uarias iniquitates saepenumero comit
ti, secundum aequissimam formam iu
ris illis duximus succurrendum, ne quis
pius tutelae administrator inscius eius
modi iusticiae, grauius impingat, & co
citet in se furorem Dei uindictis pupil
lorum. Quamobrem constitutum est,
ut integra hereditas pupillorum per or
dinatos e senatu uiros diligenter con
scripta & obsignata in praetorio con

seruetur, & pupillis ex ea de honesta educatione subueniatur. At si quis extra hanc ordinationem testamento scriptus sit tutor, absque autoritate senatus nullo modo tutelam administret, nec bona pupillorum, nisi prius per magistratum conscripta, in potestatem accipere audeat. Cum autem tutoris principalium officium sit, ne indefensum pupillum relinquat, minime uidetur defendi, cum non sit nomine illius, quod quilibet paterfamilias idoneus in rebus propriis faceret. De omnibus ergo quae tutor fecit, cum facere non deberet; item de his quae non fecit, prestabit dolum & culpam, & quantam in suis rebus diligentiam. Quod si pupillus aetate, metu, vel calliditate tutoris circumscriptus, inciderit in captiorem, causa cognita a iudice in integrum restituatur. Nam cum pupillus ex nullo contractu sine tutoris autoritate obligari possit (quoniam iuxta regulam iuris. Pupillus nec velle, nec nolle in ea aetate creditur) nulla aequitatis ratio permittit, ut in rem suam tutor au-

toritas

toritatem accommodet, quod cum aliterius detrimento & iniuria fiat locus plenior. Nec uero recte faciunt, qui pupillis bonae indolis impensas ad institutionem & necessaria studia praetextu fidelioris dispensationis denegant, & fingunt sese illis integras conseruatos opes ad tempus, quo illis minus indigebunt. Verum utcumque ista contingant, officio tutoris incumbit, rationes actus sui pupillo praesentibus ordinatis magistratibus reddere, quorum iustam sententiam absque voluntate pupillorum per verecundiam aut timorem extorta, ratam haberi decernimus. Nec permittendum tutori, tantum in rationibus reputare, quantum impendit, si plus quam opus fuit, inutiliter impenderit: sed ut solum id recuperet quod praestare debuit. Quod si quia iusta causa suspectus tutor fuerit, debet per magistratum a tutela remoueri, & tutela alijs bonae fidei iuris commendari.

DE LIBERTATE
CHRISTIANA.

C iij

Postremo qualis sit ratio Christianæ
libertatis, ex multorū testimonijs non
potest esse ignotum ijs, qui ueritatem
diligunt. Quod tamen nonnulli calū
niantur nos licentius egisse in ijs, quæ
non modò sunt libera, uerumetiam à
Deo ipso instituta, sciant post hac &
persuasum habeant, quod ab ecclesia
catholica & orthodoxa fide, atq; ipsa
euangelicæ ueritatis doctrina in nullā
partē declinauimus. Nā quod de ma
trimonio sacerdotū inaniter obijciūt
& criminātur, cu etiā ipsorum senten
tia matrimonium numeretur inter sa
cramenta. Sacramentum non potest
esse aliquid malum, igitur ijs qui conti
nere non possunt potius erat præcipiē
dum quā prohibendum. Præcipue
quod Apostolus i. Timoth. iij. uocat
doctrinas demoniorū, quæ prohibent
contrahere matrimonium, et iubēt ab
stinere à cibis, quos Deus creauit ad
sumendum cum gratiarum actione fi
delibus, & ijs qui cognouerunt uerita
tem. Quoniam quicquid creauit De
us, bonum est, et nihil reijciendum, si
cum

cum gratiarum actione sumatur &c.
Dies festos propter multiplices abus
in angustum contraximus, obserua
tis tamen omnibus ijs, qui in ecclesia ge
nerali ob historias in sacris literis com
prehensas sunt recepti. Proinde nemo
nos ulterius iudicet in cibo aut potu,
aut in parte diei festi &c: quæ sunt um
bra rerum futurarum, & obseruatio
nes iudaicæ: Quoniam iuxta præcep
tum diui Pauli, in libertate qua Chris
tus nos liberauit stabimus, et minime
iterum iugo seruitutis subiiciemur, ne
q; curabimus inuidos hypocritas, qui
claudūt regnum cœlorum coram ho
minibus, ipsi non ingrediuntur, & in
gredi cupientes prohibēt. Satis hactē
nus propter infirmos, uel potius incre
dulōs & obstinatos à nobis est cuncta
tum. Quod si nunc tandem fideliter
admoniti in incredulitate sua iacere
perseuerauerint, obstinatham infirmi
tatem ipsorū haud ultra duximus ex
pectandam: Sed omnem plantationē
quā non plantauit pater cœlestis, era
dicabimus, sicut eradicata est in alijs

pijs ecclesijs, à quibus deflectere nō est
necessarium: quoniam certum est, nul
lam humanam constitutionem obli
gare quenqua sub pœna æternę dāna
tionis. Furor autem & indignatio ad
uersus omnem animam ordinationi
diuine contradicentem.

Hortamur itaque omnes, in quorū
manus hæc scripta inciderint, & obtes
tamur per aduentum domini nostri
Iesu Christi, & salutem animarū sua
rum, ut neglectis impiorum obrecta
tionibus causam nostræ religionis dili
gentius perpendant atq; examinent.
Timeant Deum, et dent illi honorem,
quoniam adest hora iudicij eius, quo
perfidios aduersarios præceptorum su
orum, & sacrilegos murmuratores, cu
pidos redire ad ollas carniū Aegyp
ti, exterminabit & computrescere faci
et in deserto, & excitabit sibi nouū po
pulum, quem gloriosissime introdu
cet in requiem suam, eo quod credide
runt uerbis eius, & in uijs eius manse
runt, nec iuerunt post inuentiones ho
minum, sicut patres eorum, qui obdu
rauerūt

rauerunt corda sua, & causā suam per
tinaciter iustificauerunt contra altissi
mum, ac Deo nouos cultus contra præ
ceptum eius ausi sunt uiolenter obtru
dere, quos ille non respicit neq; curat,
qui se dixit frustra coli doctrinis ac
mandatis hominum. At si quis sermo
nem Christi seruauerit, mortem non
videbit in æternum. Qui autē ex Deo
est, uerba Dei audit. Oues Christi vo
cem eius audiunt, & illum sequuntur:
alienos autem non sequuntur: sed effu
giunt ab eis, quia non nouerunt vocē
alienorum, qui à semetipsis loquentes
nihil aliud quā prouentum & glori
am propriam quærunt. Caueant itaq;
omnes ab eiusmodi pseudoprophe
tis, & videant, ne voluntaria socordia
caci à cecis ducibus per viam latā &
spaciosā pertrahantur in foueā, vn
da nulla erit redēptio. Neq; em̄ excusa
tio ignorantiæ refrabit seruo, qui nesci
uerit voluntatē dñi sui, multo minus
ei qui scire noluerit, aut facere contu
maciter recusauit. Nos presentibus
scriptis palam testamur, quod aliorū
gratia isto negotio nihil possiduiū?

Et licet quædam leuiora quam conue-
niebat, hic uideantur inserta, quædam
etiam breuius & imperfectius explica-
ta, si tamen quispiam cæteras religio-
nis ac ceremoniarum quisquiliâs in ec-
clesijs reformatis iam olim abrogatas
plenius cognoscere voluerit (quando
quidem ecclesiasticam ordinationem
Vittembergensium potissimum se-
cuti sumus) ex doctissimis illorū
scriptis rationem omnium in-
telliget. Si quis quere-
re ac resipiscere neg-
lexerit, sanguis
eius sit super
eum.

F I N I S.

VITTEMBERGAE PER
Iosephum Klug. Anno
M.D.XLIII.

